

Prvý lateránsky koncil oslobodil Cirkev od svetskej moci

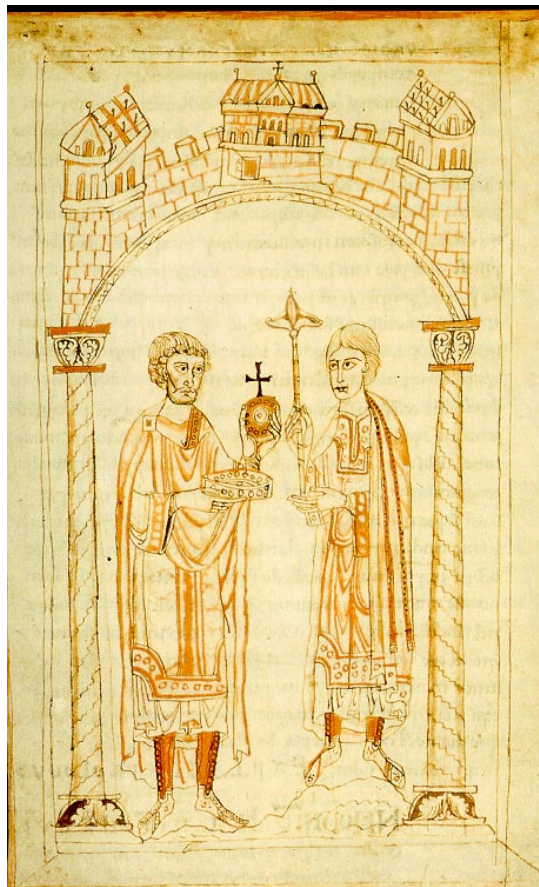
Branislav Krasnovský

3. marca 2021 ✚ *História* ✚ *Dejiny koncilov*

Na prelome 11. a 12.storočia vyvrcholil **Bojom o investitúru** mocenský konflikt medzi pápežmi a rímskonemeckými cisármi. Konflikt možno časovo ohraničiť rokmi 1075 – 1122. Víťazstvo v boji o investitúru znamenalo vzostup moci pápeža a clunyjského hnutia.

Počiatky boja o investitúru súvisia s tým, že nemecký cisár Oto I. odovzdal duchovným kniežatám kráľovskú súdnu právomoc, vyberanie daní a poskytol im územie, takže boli imúnni pred zásahmi štátnych úradníkov. Oto I. si však zaistil vplyv na Cirkev tým, že vymenoval biskupov a opátov, prijímal ich lénne služby odovzdaním biskupskej palice, neskoršie prsteňa, čo nakoniec vyústilo do sporu o investitúru.

Rímskonemeckí cisári Henrich IV. a Henrich V. sa snažili udržať si právo investitúry – vymenovanie biskupov do úradu, čím si chceli udržať aj vplyv na voľbu pápeža. Existuje zásadný rozdiel medzi duchovnou a svetskou investitúrou, medzi odovzdávaním cirkevného úradu a udeľovaním feudálneho léna. Panovníci si jednoducho nemôžu nárokovať právo udeľovať cirkevné úrady.

Rímskonemecký cisár Henrich IV. abdikuje v prospech svojho syna, Henricha V., miniatúra z kópie rukopisu Kroniky Ekkeharda z Aury z 12. storočia

zdroj: wikimedia commons

V roku 1059 však Rím zakázal obsadzovanie cirkevných úradov laikmi, rovnako ako aj zasahovanie laikov. Rímskonemecký cisár Henrich IV. stratil právo menovať miestnych biskupov a Clunyjské reformné hnutie podporovalo ozdravovací proces v katolíckej Cirkvi.

V plnej sile Boj o investitúru vypukol počas pontifikátu Gregora VII., ktorý v roku 1075 vyhlásil primát duchovnej moci nad svetskou a začal presadzovať nezávislú kánonickú voľbu biskupov. V svojom *Dictatu papae* sformuloval rad požiadaviek, v rámci ktorého nechýbalo ani právo na dosadzovanie a odvolanie panovníkov, čo rozdráždilo Henricha IV. Konflikt nabral hrozivo na sile, keď pápež Gregor VII. vyhlásil nad územím pod vládou Henricha IV. interdikt, takže na celom území Henricha IV. boli zatvorené kostoly, nemohli sa sláviť sväté omše, sobášiť a ani kresťansky pochovávať. Interdikt takmer mocensky zničil Henricha IV., ten aby sa zachránil, na znak pokánia prišiel bosý a tri dni kľačal ako kajúcnik pred pápežským hradom Canossou (1077), aby ho Gregor VII. prijal a odpustil mu.

Celý konflikt medzi rímskonemeckými cisármi a pápežmi ukončil tzv. **Wormský konkordát** medzi pápežom Kalixtom II. a cisárom Svätej ríše rímskej Henrichom V., ktorý bol uzavretý 23. septembra 1122. Dohoda medzi Kalixtom II. a Henrichom V. sa však nerodila ľahko, Henrich V. sa takisto pokúsil násilne presadiť práva svojich predchodcov. Pápež Kalixt II. musel dokonca Henricha V. exkomunikovať, aby panovník prišiel k rozumu. Henrich V. však vedel ako dopadol jeho otec Henrich IV. v zápase o investitúru s pápežom Gregorom VII. a keď sa presvedčil, že prívrženci pápeža majú v Svätej ríši rímskej značnú podporu, nakoniec súhlasil s Wormským konkordátom.

Katedrála vo Wormse

zdroj: wikimedia commons

Wormský konkordát rátal so zvláštnym politickým postavením nemeckých prelátov. V prospech Cirkvi bolo zaistené, že sa budú preláti kánonicky voliť a investovať ich bude cirkevný metropolita. Panovník sa zriekol investitúry prsteňom a berlou.

Na základe Wormského konkordátu získali pápeži právo menovať biskupov za prítomnosti kráľa, ktorý odovzdával zvolenému biskupovi majetky a aj žezlo na znak jeho moci, prsteň odovzdávala Cirkev. Išlo o určitý kompromis, ktorým bola biskupská voľba rozdelená na svetskú a cirkevnú časť.

Lepšie mocenské pozície pri presadzovaní vlastných predstáv mal Henrich V. na území dnešného Nemecka, ako v Taliansku či v Burgundsku. Svetská moc stratila aj právo cisára potvrdzovať pápežskú voľbu, čo znamenalo veľký krok dopredu na ceste k úplnej cirkevnej slobode. Pápežstvu sa otvorili nové možnosti lepšie rozvinúť svoju moc. Katolícka Cirkev si takto udržala nezávislosť od svetských mocenských vplyvov.

Prvý lateránsky koncil potvrdil Wormský konkordát medzi pápežom a cisárom, ktorý priniesol dohodu medzi pápežom Kalixtom II. a Henrichom V., cisárom Svätej ríše rímskej. Na základe Wormského konkordátu pápeži mohli menovať biskupov a skončil sa tým Boj o investitúru, ktorý vyčerpával tak Svätú ríšu rímsku ako aj Cirkev.

Pápež Kalixt II.

zdroj: alchetron.com

Prvý lateránsky koncil teda reagoval na zmenenú situáciu v západnej a strednej Európe. Koncil zvolal 25. júna 1122 pápež Kalixt II. „*kvôli rôznym cirkevným záležitostiam*“. Reálne však začal zasadať až v marci 1123 a pápež Kalixt II. ho označil za „*concilium generale*“. Tento snem sa nakoniec dostal do histórie ako IX. ekumenický koncil, aj keď nie je úplne presne potvrdené, či sa na ňom zúčastnili aj zástupcovia Východnej cirkvi alebo poslovia byzantského cisára. Koncil potvrdil nezávislosť Cirkvi od svetskej moci a prijal 22 nových kánonov, ktoré mali značný dopad na ďalší vývoj v Katolíckej Cirkvi.

Kánony prijaté na Prvom lateránskom koncile:

Kánon I: zakazuje sa kupovanie akýchkoľvek cirkevných úradov.

Kánon II: zakazuje sa, aby bola osoba, ktorú exkomunikoval príslušný miestny biskup, prijatá iným biskupom, opátom alebo klerikom do iného cirkevného spoločenstva.

Kánon III: stanovuje sa, že za biskupa môže byť vysvätený len kánonicky ordinovaný kňaz.

Kánon IV: stanovuje sa, že miesta farárov a benefícií podliehajú výhradne kompetencii biskupa.

Kánon V: vyhlasuje sa zosadenie protipápeža Gregora VIII.

Kánon VI: stanovuje sa, že za arcidiakonov môžu byť ustanovení len diakoni a za prepoštov, arcikňazov a dekanov môžu byť ustanovení len kňazi.

Kánon VII: zakazuje sa, aby kňazi, diakoni a subdiakoni žili spolu so ženami, okrem prípadov, keby sa jednalo o blízke príbuzné, a bolo by tak vylúčené akékoľvek podozrenie z nedovoleného spôsobu života.

Kánon VIII: zakazuje sa udeľovanie cirkevných funkcií laikom.

Kánon IX: zakazuje sa incest; všetci takto konajúci spolu s ich deťmi sú vyhlásení za hanebných.

Kánon X: účastníkom križiackych výprav sa udeľujú odpustky, ich domy a rodiny sú pod pápežskou ochranou.

Kánon XI: odsudzujú sa určité lokálne zvyklosti týkajúce sa dedičského práva.

Kánon XII: odsudzuje sa krádež v kostole, odsudzuje sa prebudovávanie chrámov pre obranné účely.

Kánon XIII: pod trestom exkomunikácie sa zakazuje falšovanie mincí.

Kánon XIV: trest exkomunikácie hrozí tomu, kto okradne pútnika smerujúceho do Ríma a kto bude vyberať nejaké nové cestné mýto.

Kánon XV: potvrdzujú sa nariadenia predchádzajúcich pápežov v otázke spôsobu nastolenia mieru (*Pax Dei*, *Treuga Dei*).

Kánon XVI: mnísi sú podriadení príslušnému miestnemu biskupovi a zakazuje sa im vysluhovať sviatosti bez poverenia biskupa.

Kánon XVII: každý vojenský útok na pápežské mesto Benevento sa trestá exkomunikáciou.

Kánon XVIII: stanovuje sa, že miestnych farárov ustanovuje výhradne biskup; miestni farári môžu prijímať od laikov desiatky, viažuce sa k ich funkcii, len s povolením biskupa.

Kánon XIX: potvrdzuje sa právna situácia kláštorov a kostolov tak, ako bola daná od čias pápeža Gregora VII.; opäť a mníchom sa zamietajú vydržovanie si úradu alebo chrámu s cieľom získať ho po 30 rokoch automaticky pre seba.

Kánon XX: ustanovuje sa osobitná ochrana nad klerikmi a cirkevným majetkom.

Kánon XXI: klerikom sa zakazuje ženit' i žiť v konkubinate; doposiaľ uzatvorené manželstvá klerikov sa vyhlasujú za nulitné.

Kánon XXII: odsudzuje sa neoprávnené privlastňovanie si majetku zo strany schizmatických biskupov z Ravenského exarchátu.

V ďalších rokoch svojho pontifikátu zabezpečoval Kalixt II. novozískaný štatút Cirkvi, reorganizoval a zreformoval pomery v Cirkvi a priamo aj v Ríme. Kanonizoval Konráda z Kostnice, odsúdil herézy Petra de Bruisa, potvrdil v úrade Thurstona, biskupa z Yorku v rozpore so želaniami anglického panovníka Henricha II.

Pápež Kalixt II. bol silnou osobnosťou, podarilo sa mu úspešne doviest' do konca takmer 50-ročný zápas, ktorý začal viesť ešte jeho predchodca Gregor VII. Wormský konkordát a Prvý lateránsky koncil ukončili vieru v božské právo kráľov menovať pápeža a biskupov a zmenili podstatu vzťahov medzi Cirkvou a štátom.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/prvy-lateransky-koncil-oslobodil-cirkev-od-svetskej-moci/>